

Izhaja vsako drugo soboto.
Naročnina:
5 Din četrtletno, 10 Din pol-
letno.

DELO

Uredništvo: Ljubljana,
Šelenburgova ulica 7/II. —
Upravništvo: Ljubljana,
Prešernova ulica 54.

Štev. 3.

V Ljubljani, dne 10. maja 1933.

Leto VI.

POSLANICA

SLOVENSKIM IN JUGOSLOVANSKIM DELAVCEM IN NAMEŠČENCEM, VSEM NAŠIM PRIJATELJEM!

V letu 1933tem bo živelo narodno delavstvo, organizirano v Narodno strokovni zvezi, v jubilejnem letu. V tem letu mineva 25 let, odkar je narodno delavstvo ob našem sinjem Jadranskem morju, v našem Trstu s samostojno strokovno organizacijo stopilo prvič v javnost, pred narod, pred prijatelje — in tudi pred neprijatelje, narodnostne, socialne in politične. Pokret se je istočasno pričel organizirati tudi v Ljubljani in v drugih slovenskih krajih.

Vodstvo Narodno strokovne zveze (NSZ) v Ljubljani je oklevalo, ali hoče ta pomembni narodno-politični in narodno-gospodarski jubilej z ozirom na duševne socialno-gospodarske težave tiho proslaviti samo v vrstah svojih organizacij, ali da ta zgodovinski dogodek in petindvajsetletnico uveljavljanja narodnega delavstva v narodovem socialnem in kulturno-političnem življenju proslavi javno z vsem poudarkom važnosti postanka in razvojnega razmaha narodne delavske organizacije. Vodstvo NSZ se je odločilo za slednje.

Petindvajsetletnica samostojne narodne delavsko-strokovne organizacije ni važna samo s stališča strokovnega delavskega pokreta, ona je istočasno izraz vsesplošnega narodovega kulturnega in političnega hotenja in uveljavljanja, katero pri velikih narodno-političnih dogodkih ni smelo ostati na površju narodovih vrst, ampak se je moralo globoko zariti tudi v one sloje naroda, kateri so tuje politične vladavine občutili predvsem kot surovo gmotno izkoriščanje slaberega po močnejšem.

S političnimi in vojaškimi dogodki na jugu sedanje naše kraljevine je po aneksiji Bosne in Hercegovine za gorami v svetlem sijaju zažarela naša velika politično-državna in narodno-kulturna svoboda. Z neodoljivo silo notranjih socialno-etičnih nauk in zapovedi je srbski človek raztrgal oblast polmeseca in dvignil na svojih domovih križ sveti; upreti se je moral oblastnikom z Dunaja in od drugod, ker ga je k upor klicala želja duš in src po svobodi, po neoviranem in svojskem izživetju narodovih vrlin. Ni samo slučaj, ampak viden, idejno in časovno skladen, zavestno hoten in elementarno izbruhajoč pokret, kateri se je istočasno z velikimi osvobodilnimi boji južnega Slovanstva razgibal v delavnicah, ob strojih, na prometnih črtah, v srcih in dušah slovenskega delovnega človeka, zlasti v Trstu, tam, kjer je naš življenjski tlačilo k tlom troje velesil: tuj kapital, italijanska nacionalna nebrzdanost in avstrijsko politično oblastvo. — Od Triglava do Vardarja je istočasno tlelo in gorelo v upor proti sili, v borbi za prostor pod soncem. Odmevi korakov organizacije slovenskega delavca in od-

mevi trdih korakov krščanskih vojska proti zatiranju po polmesecu so bili ena sama skupna mogočna molitev do nebes: da blagoslovi Bog veliki čas svobodnega, socialnega, kulturnega in političnega življenja južnih Slovanov, čas, kateri silno in nezdružano prihaja. Slovanske molitve duš je Bog blagoslovljal, ker so one poklicane, da ustvarijo na zemlji tretji, slovanski Rim: Rim popolnejše socialne pravičnosti.

Obstoj in delo petindvajsetih let narodne delavske strokovne organizacije je granitni četveroogelnik v stavbi socialno pravično urejene domovine. Narodna delavska strokovna organizacija brani geslo in resnico: narodna država mora biti za vse jednako dobra država, mati in domovina. Slabotni in trpečni ne smejo v narodni državi nikdar občutiti, da narod v vseh svojih socialnih sestavinah ni enakopraven, ne samo politično, ampak tudi gospodarsko. Ta bolešt bi gorela kakor večna luč in tlela kakor skrita vulkanska gorišča. Narodno delavstvo je čuvar največjih svetinj: večnih resnic o enakosti in bratstvu. Na to resnico, katera naj bi narodu in državi svetila na pot, kakor luč pred Izraelci, padajo sence, katere se širijo in zgoščujejo, da se zdi, kakor da bi na ljubljeno zemljo legal mučen in otožen mrak. Narodno delavstvo dviga prst in svari: stojte, ne hodite mimo naroda in njegovih pravic! Socialno slovanstvo silo trpi! Zavedajmo se, da tudi narodne države ne morejo vstvarjati nebes na zemlji, tudi v narodnih državah razsajajo viharji gospodarskih kriz, političnih nemirov, vanje butajo valovi kriz, mišljenj nazorov celega sveta. Toda vse to ni važno, ker je prehodno, minljivo. Važen je samo duh, miselnost, ideje, katere naj bi vladale in dajale sestavino življenju. Nam treba onega krepkega duha, kateri bo plaval globoko med narodom, bo ostajal trajno z narodom in bo zato ostal več in tudi zmagovalen v vseh križih in težavah. Nam treba dobrih src in plemenitih duš! Mi hočemo preroditev hotenj in ustvarjanj v duhu ljudske volje — mi hočemo, da je v narodni državi najvišja zapoved — narod. Ta zapoved mora biti čisti evangelij, nova vera, globoko zasidrana v bistvu posameznika in celote. Ta zapoved je za nas najvišji socialni nauk in nujna potreba v izživetju in v dajatvenosti države, katera je in mora biti narodna.

Mi moramo povedati: v nas vseh, kateri sledimo in kateri vodite, je malo, mnogo premalo plemenitosti, ni globokega duha, ni aktivnih znakov

prave slovanske, apostolske socialnosti — zato ni zadostne sreče in duševnega tihotižja po hišah domovine.

Mi moramo priznati: srca nam krvave, ko v neplemenitosti duš in src vidimo vzroke zastajanja narodovih hotenj v pohodu in zbiranje senc na jasnih obvodih. Naša vera silo trpi. Naša upanja čutijo, kakor da bi bila goljufana. In vendar: domovina je vse več, kakor v skalo vsekane zapovedi, ona je več kakor vera in upanje, ona je istinitost. Domovina je svetišče samo, ona je — Bog, resnica in zveličanje. Ali je v vseh naših dušah vse čisto, ko se sklanjamo v to svetišče?

Narodno zavedno delavstvo in nameščentvo se je pred 25 leti strnilo v samostojno strokovno in kulturno organizacijo, da je tako kot celota ojačalo narodno borbo in isti dalo značaj demokratične in socialne borbe za pravice malega naroda in malega človeka. Z aktivnim posegom delavstva in nameščentva v dogajanja narodovega velikega prebujanja so veliki dogodki v zadnjem desetletju pred svetovno vojno s svojimi koreninami šele mogli srkati sokove prav iz najgloblji narodovih vrst; v zastave narodno osvobodilnih bojev je bila vrisana tudi žuljava roka delavca, kladivo in pero, delo in misli. Žal so dogodki prišli prehitro, da bi korenine osvobodilnih bojev še širše in globlje pognale med narod. Pri morje in Koroška ne bi bile danes najbolj zaslužnjene dežele v Evropi!

Slovensko narodno-zavedno delavstvo ni smelo in ni moglo v naročje mednarodnih delavskih organizacij, ker so bile iste nam politično sovražne in so služile za moralno in dejansko oporo močnejšim nad nami. Le narodne strokovne in narodne politične organizacije Čehov in Jugoslovanov so zrušile dunajski nesocialni, absolutistični, neparlamentarni in diktatorski vladarski režim — internacionalcev ni bilo zraven. In vendar je bila zrušitev tega režima predpogoj za globokejšo socialno-politične reforme.

Češki in jugoslovanski narodni, ljudsko-delavski duh je bil ona velesila, katera je dvignila duh Wilsona, da je prišel iz dežele stare demokracije in zrušil privilegije narodov nad narodi. Kristus se je znova rodil, da odreši svet.

V lastni narodni državi mora borba iti poostreno naprej, ker cilj je še vedno isti: donajvišjih stopinj možnosti razvoja dvigniti socialno in kulturno življenjsko obliko južnih Slovanov in Slovanov. Mi smo v socialnem in v kulturnem standartu malo zaostali: do-

bojevat si morali v prvi vrsti politično svobodo. Zato morajo biti sedaj naša kulturna in socialna hotenja in ustvarjanja vsestransko intenzivnejša, da se skoro dvignemo iz ozadja in stopimo v pohod za novo organizacijo človeške družbe v smislu plemenitosti slovanske duše. *Mi ustvarjamo nove kulture, kulture čistega, etično visoko stoječega Slovanstva.*

Če bomo v dneh 13. in 14. maja t. l. slavili 25letnico gibanja in ustvarjanja narodnega delavstva v okvirju njegove lastne strokovne organizacije, mora v tej proslavi priti predvsem do izraza *hotenje in zahteva po intenzivnejšem kulturnem in socialnem podvigu Jugoslavije*, zlasti delovnega ljudstva te države. Za nas mora biti proslava samo en člen v nepretrgani borbi za davno začrtani, a še ne doseženi cilj: za naš slovanski etos. Spomini na čase nazaj nam bodo samo eno bodrilo in svarilo: straže je treba vedno ojačevati, nikdar ne moremo biti močni dovolj, ne v dušah in ne v fizičnih silah. Vse je slabotno, le zavest socialno, kulturno in etično polnovrednega človeka je kakor ena sama trdnjava počez in podolgem države. Izpadi iz take trdnjave niso nikdar odbiti! Narodno delavstvo in nameščenstvo je danes po vseh pokrajinah naše lepe države složno in v močnih vrstah krepko na delu, da jugoslovenski delovni človek dobi ustvarjeno to zavest.

Izvršni odbor NSZ poziva svoje člane in članice, mladino vseh poklicev in prijatelje socialnega napredka v nas samih in širom lepe države, da imamo stalno in vedno v mislih: *Leto 1933. je veliko jubilejno leto socialne kulture, politične zrelosti, narodne zavednosti in demokratične miselnosti slovanskega in jugoslovenskega delavca in nameščenca.* V jubilejnem letu moramo složno obnavljati prisego: *Narod vse, vse drugo nič!* V dneh 13. in 14. maja mora kongres narodnega delavstva v Ljubljani biti več, kakor samo kongres in jubilej, on mora biti vseoživljajoča manifestacija za močno in socialno jugoslovenstvo, za moč naroda in njegovih delovnih sil.

V dneh 13. in 14. maja t. l. bo v Ljubljani zbor vseh, kateri stoje v velikem pohodu proti soncu, kateri z zlatom krasi našo veliko in mogočno bodočnost.

Pohod mora odmevati trdih korakov, zato zbirajte moči, pripravljajte se!

Zdravo!

V Ljubljani, dne 1. maja 1933.

Izvršni odbor Narodno strokovne zveze:
Rudolf Juvan, predsednik, dr. Joža Bohinjec, I. podpredsednik; Ladislav Saje, II. podpredsednik; Vladimir Kravos, I. tajnik; Anton Varšek, II. tajnik; Davorin Stopar, blagajnik. — Odborniki: Franjo Rupnik, Ivan Tavčar, Josip Ambrožič, Edvard Terkuč, Josip Malin, Franc Juh, Simon Galjot, Franc Vižintin.

SPORED SLAVNOSTNIH DNI

Slavnostni dnevi 25letnice našega pokreta pričnejo v soboto 13. maja z

DELEGATSKIM ZBOROM

ki se bo vršil ob 14. uri v dvorani Delavske zbornice in na katerega bodo imeli dostop samo delegati in vabljeni z vabili. Opozorjamo, da brez vabil dostop v dvorano ne bo dovoljen.

Zvečer istega dne se bo vršila ob 20. uri v dramskem gledališču

SVEČANA AKADEMIJA

katero spored prinašamo na drugem mestu.

V nedeljo, 14. maja 1933, prične slavnost z budnico godbe »Sloga«, ki bo odšla ob 6. uri zjutraj iz »Ljubljanskega dvora« v Pražakovi ulici po mestu ter se ustavila ob pol 8. uri zjutraj na glavnem kolodvoru, kjer bo sprejem gostov.

Ko dospe zadnji jutranji vlak, se bodo udeleženci uvrstili v povorko in odkorakali na Tabor, kjer se bo vršilo točno ob 9. uri

MANIFESTACIJSKO ZBOROVANJE

na katerem bosta govorila tov. Rudolf Juvan in dr. Joža Bohinjec.

Po zborovanju ob pol 11. uri se vrši

RAZVITJE PRAPORA

kateremu kumuje ban dravske banovine g. dr. Drago Marušič.

Po razvitju centralnega prapora bodo pozdravni govori. Slavnost na Taboru bo s tem končana.

Pred Taborom se bo nato formirala povorka, ki bo šla po Vidovdanski cesti, Komenskega ulici, Tavčarjevi ulici, Tyrševi cesti, Prešernovi ulici, Stritarjevi ulici in se ustavi pred magistratom, kjer se bo položil venec na spomenik Velikega Osoboditelja kralja Petra I. in bo udeležence pozdravil mestni načelnik g. dr. Dinko Puc.

Zvečer ob 20. uri se bo vršil v veliki dvorani Kazine

KOMERZ

s pozdravnimi govori, godbo in petjem.

V ponedeljek, 15. maja, bo dopoldne ob 10. uri v dvorani mestnega magistrata

3. SEJA JEDNOTE SLOVANSKIH NARODNIH STROKOVNIH ORGANIZACIJ

pod predsedstvom narodnega poslanca br. Alojsa Tučnega iz Prage.

Po seji bo sprejem gostov po ljubljanskem načelniku g. dr. Dinku Pucu in nato pri banu dravske banovine g. dr. Dragu Marušiču.

V torek, 16. maja, bodo izleti na Gorenjsko.

Mi hočemo

Narodi so bili rojeni, da bi bili srečni. Solnce zato hodi tako visoko svojo pot, da rosi svoje blagodejne žarke na ves svet, da vedno tja posije, kjer morda včasih leže sence. Solnce hoče prodreti vsepovsod. Človek je rojen, da mu solnce sije na življenja pot, kajti solnce je za vse narode in za vse posameznike v teh narodih čez mero dovolj. In pravijo, da je Kristus umiral za zveličanje vseh ljudi.

Zato mi hočemo, da nam solnce nihče ne odganja in da nam nihče ne odreka pravice do zveličanja. Mi hočemo, da smo del slovanske in zato socialno pravične države, v kateri delovni človek ni rojen zato, da mu je trpljenje v zibelko položeno in s krsto nazadnje v grob, skupno z izmučenim truplom dejano. Mi smo že nebrojkrat rekli: radi kulture in civilizacije mora naš delovni človek postati enakovreden, enakopraven, moralno in družabno uvaževan član naroda, kateremu naj bo dano in zagotovljeno vse, kar človek na poti od rojstva do groba za ojačanje kulturnega človeštva potrebuje. Potrebuje malo, da ustvari veliko bogastvo. Samo to hoče naš delovni človek, da se more brez bolesti v duši posmehljati solncu nasproti in da more dati bogastvo svoje duše v službo naroda za ustvaritev velike kulture in civilizacije sveta. Delovni človek ne more in ne sme dopustiti, da bi mu družba izbila dleto iz rok, s katerim je vsak član naroda pozvan, da iz granita izklesše veliki dan Bratstva, Ljubezni in Enakosti, veliki dan božjega miru. Mi nočemo biti surova gmota, v nas ne sme biti poželenj po udobju telesa, katero umrje in zgine. Mi hočemo, da smo telesni samo toliko, kolikor moramo imeti v sebi sile, da ustvarjamo večne dobrine moralne in etične popolnosti človekovega rodu. Mi nočemo, da bi služili sebi, ker smo mali in neznatni, v nič se izgublujemo v stoinsto milijonskih množicah ljudstva, hočemo služiti samo blagoslovljeni skupnosti vsega in vseh, katera naj bi šla od vekomaj do vekomaj. Mi hočemo biti apostoli miru, svečeniki daritev v čast božjo in v srečo narodov.

Mi hočemo, da vsakdo ve, da smo eno z narodom. Zato tudi hočemo, da se vsakdo zaveda, da je vse naokoli naše, prav naše, ker izven naroda ni nikogar več. Naše so gore in polje, gozdovi in travniki, potoki in reke, mesta in vasi, naše je vse, kar domovino krasi in ji daje bogastvo. Naše so tovarne in delavnice, naše so ceste in železnice, naši so uradi in oblastva. — Izven nas ni nikogar. Zato nočemo, da bi se bogastvo naroda in domovine delilo med naše in vaše. Kdor ni naš in z nami, je proti nam in tujec. Zato tudi hočemo, da je država narodna do vseh potankosti te vsebine, zato moramo tudi hoteti, da je država do skrajnosti socialno-pravična, dobra in skrbna mati vsem sinovom. Dosledno moramo hoteti, da nam je vsem brez razlike skupno trpljenje in veselje. Gorje, kdor bi hodil mimo trpljenja, kakor da se ga to ne tiče!

Mi smo hoteli, da se politično osvobodimo. Da, res osvobodimo! Hočemo pa tudi gospodarsko svobodo, to je, da narod sam svobodno razpolaga z bogastvom svoje zemlje. Tako je naša volja, kateri se klanjamo in jej prisegamo zvestobo — ko smo 25 let ostali svojim idealom zvesti.

Razpadanje

Priča smo velikemu, nikdar pričakovanemu dogodku: svetovna socialna demokracija razpada v nič. Skoro brez odpora razpada, tiho in mirno likvidira, kakor da gre za likvidacijo malega neznanega društva. Pomembno je razpadanje nekdanj velike, močne in vplivne amsterdamske internacionale, v kateri so bile včlanjene socialno-demokratske stranke vseh držav in narodov. V tej mednarodni politični in strokovni organizaciji je igrala najvažnejšo vlogo nemška socialna demokracija Nemčije in Avstrije. V teh dveh državah je imela stranka svojo posebno politično važnost in nalogo: da v sebi družijo nemške narode, da jim vliva v duše narodno mlačnost in brezbriznost in da tako pomaga oslabljevati zlasti odpornost slovanskih narodov, kateri so bili nemškemu pohlepu po tujih zemljah in narodih najbolj na poti. Politično prizadevanje obeh držav je šlo za tem, da z notranje-političnimi in administrativnimi ukrepi oslabi nacionalno zavest in borbenost nemških narodov. K takim ukrepom je spadala tudi vsestranska materialna in moralna pomoč, katero je uživala marksistična stranka pri svojem uveljavljanju med slovanskim delavstvom. Nemški gospodarski kapitalizem in marksizem sta delala roko v roki: v nemških tovarnah je prevladoval markistični duh nemških delovodij in boljše plačanih delavcev, slovenski in slovanski delovni človek je moral priti v objem te nemške in markistične miselnosti, ako si je hotel na domačih tleh zagotoviti skromni obstoj. Naš delovni človek se je moral odtujiti prizadevanjem in čustvom lastnega naroda, ako ni hotel, da je izpostavljen še večjemu pritisku sodrugov v nemških tovarnah. Podjetja so hotela, da je bilo delavstvo markistično orientirano in organizirano kljub temu, da je Marksova doktrina propovedovala brezobzirno razredno borbo in navidezen revolucionarni boj vsakemu kapitalizmu. Toda to je bila samo teorija. Še danes je v naših podjetjih običaj, da oni nemški duh, kateri v tovarni vedri in oblači, bolj hoče, da je delavstvo marksistično organizirano kakor pa, da stoji v nacionalnih vrstah. Šefi tovarn se zavedajo, da nacionalno mlačno delavstvo nikdar ne more v svoji nacionalni okolici dobiti one moralne in dejanske opore, s pomočjo katere bi moglo uspešneje uveljaviti svoje socialne in stanovske težnje. Naše narodne delavske organizacije dobro vedo, zakaj je borba direktorjev v prvi vrsti naperjena proti nacionalnim delavskim organizacijam. Narodno delavstvo je edino, katero more in mora postati škodljivemu kapitalizmu nevarno.

Internacionalni socializem je bil lev v ovčji obleki, da lažje razdiralno učinkuje v nacionalnih vrstah nemških narodov. Marksova doktrina o internacionalizmu je bila globoko duševno premišljena taktična poteza, katero je med nemškimi narodi ustvarjala nacionalno in nacionalno-socialno neodporne elemente. S temi neodpornimi elementi je imela potem nemška raznarodovalna politika lahek posel. Piloti za nemški most do Adrije so bili najprej zabiti v delavskih središčih: v Trzinu, na Jesenicah, v Celju, v Trbovljah, v Domžalah.

Internacionalni socializem je bil postavljen na veliko moralno laž, na varanje in na zavajanje narodov. Marksizem ni imel v sebi etičnih vrednot. Grobost materialističnega naziranja je morala vzgojiti oportuniste, sebičneže, ljudi brez odpora in brez smisla za žrtve. — Duše so ležale v prahu, samo da je bilo potrebam telesa zadoščeno. Materialistična doktrina ni mogla delavcev in nameščencev med seboj povezati z ljubeznijo in z bratsko vdanostjo, ona ni mogla ustvariti apostolov ideje, v taki doktrini niso mogli bi-

SVEČANA AKADEMIJA NARODNO- STROKOVNE ZVEZE

se vrši v soboto 13. maja ob 20. uri v dramskem gledališču v Ljubljani.

SPORED

1. Dav. Jenko: »Kosovo«, uvertura, izvaja orkester »Sloge«.
2. Uvodno besedo govori tov. dr. Joža Bohinjec.
3. a) Vasilij Mirk: »Jutro«.
- b) Ivan pl. Zajc: »Večer na Savi«.
- c) Anton Foerster: Venček slovenskih narodnih pesmi, poje Završanov pevski kvartet.
4. a) Slavko Osterc: »Na trojki«.
- b) Josip Pavčič: »Pred durmi«.
- c) Anton Lajovic: »Bujni vetri v polju«, poje prof. kons. ga. Milena Verbičeva.
5. a) Anton Lajovic: »Ples kralja Matjaža«, mešani zbor.
- b) H. Sattner: »O nevihti«, mešani zbor s spremljevanjem orkestra, izvaja Delavsko prosvetno in podpor. društvo »Tabor« pod vodstvom g. Fr. Venturinja.

ODMOR

6. K. Kjuj: Op. 43. Suita, izvaja orkester »Sloge«.
7. O. Župančič: »Kladivarji«, izvaja govorniki zbor TSS.
8. a) Jos. Pavčič: »Priplula je pomlad«.
- b) Slavko Osterc: »Juri in kača Belouška«.
- c) Josip Pavčič: Potrkan ples« (narodna), poje operni pevec g. Julij Betetto.
9. Nikolaj M. Čerepin: Op. 6., 1. Noč. 2. Stara pesem, mešani zbor s spremljevanjem orkestra Sloge«. Zbor in orkester »Sloge« vodi g. Heri Svetel.

VSTOPNINA ZA AKADEMIJO:

Sedeži, parter: od I. do III. vrste po 20 dinarjev; od IV. do VI. vrste po 16 Din; od VII. do XIII. vrste po 12 Din. Lože v parterju: I. reda 100 Din; II. reda 80 Din. Balkon: I. vrsta 12 Din; II. vrsta 8 Din. Galerijski sedeži: vsi po 6 Din; stojišča v parterju 4 dinarje; galerijsko stojišče 2 Din.

Predprodaja vstopnic v dramskem gledališču. Predbeležbe na vstopnice sprejema tajništvo NSZ, palača Delavske zbornice.

ti rojeni ali vzgojeni mučeniki idej. Internacionalni socializem je ustvaril samo grobo materialno ogrodje: časopisna podjetja, denarne zavode, konzumna društva, sportne in telovadne organizacije, razredno strokovna udruženja. V tem ogrodju pa ni bilo žive sile, ni bilo solnca, ni bilo medsebojne povezanosti. V stavbi ni mogla biti vsesplošna morala, ni bilo etičnega kolektiva.

Zato se je stavba zrušila ob prvem viharju. Na tleh leži marksizem v Nemčiji, v Italiji, v Avstriji, v Angliji je na več delov razbit, v Franciji igra neznanatno podrejeno vlogo, vedno pa je bolj francosko nacionalen kakor francosko mlačen ali internacionalen. Narodi svoje bodočnosti niso mogli graditi na laži, na zastarelih naukih iz davnih, starih dni, ko pa je vsepovsod novi čas.

Delavstvo pa v politični in v kulturni zgodovini in v bodočnosti naroda mora izpolniti svojo dolžnost. Ono hoče zato biti narodno zavedno, slovansko naše.

Vrstni red povorke za nedeljo 14. maja

1. Kolesarji.
2. Godba.
3. Prapori.
4. Vodstvo NSZ.
5. ČOD iz Prage.
6. Westfalci.
7. JNRS iz Beograda.
8. Mariborsko okrožje.
9. Godba.
10. Gorenjsko okrožje.
11. Rudarji.
12. Dolenjsko okrožje.
13. Event. godba.
14. Ljubljanska društva.
15. Ljubljansko članstvo NSZ.
16. Zveza gradbenega delavstva.

Vse podružnice in člane opozarjamo na ta vrstni red in na zbirališča.

I. zbirališče: Mariborsko okrožje, v katero spadajo vse postaje do Zidanega mosta, se zbira v Vrhovčevi ulici ob Taboru.

II. zbirališče: Gorenjsko okrožje, vsi udeleženci z Gorenjskega se zbira v Maistrovi ulici za Taborom.

III. zbirališče: Rudarji iz vseh revirjev se zbira na Taboru ob vojašnici vojvode Mišiča.

IV. zbirališče: Dolenjsko okrožje: vsi udeleženci Dolenjske, med katero spada tudi Litija, se zbira tik za rudarji in se raztegnejo v Slomškovo ulico.

V. zbirališče: Ljubljana: vsa ljubljanska društva, članstvo in za njimi Zveza gradbenih delavcev se zbira v Metelkovi ulici ob vojašnici vojvode Mišiča.

Opozarjamo vse udeležence, da se takoj po končani proslavi podajo na določeno zbirališče in tam uvrstijo v povorko ter čakajo znamenja za odhod. Hodilo se bo v štiristopih. Udeleženci naj pazijo sami na red in disciplino v povorki.

Pred magistratom naj nihče ne izstopa iz povorke. Vsi naj ostanejo na svojem mestu in se ustavijo na določenem prostoru. Šele po končani proslavi pred magistratom, ko bo odigrana himna »Hej Slovani«, bo razhod.

Udeleženci naj prineso seboj male narodne trobojke. Vsaka skupina imej na čelu narodno trobojko.

Skupinovodje opozarjamo, naj strogo pazijo na disciplino med članstvom. Vse je izvršiti hitro in v redu, da bo povorka čimpreje krenila s Tabora.

Za vse pa velja eno: sledite navodilom rediteljev, ki bodo imeli trobojni trak na levem rokavu.

25 letnica predsednika tovariša Juvana

Ko proslavljamo srebrni jubilej naše organizacije, slavimo istočasno tudi 25-letni jubilej udejstvovanja našega zaslužnega in priljubljenega predsednika, tovariša Rudolfa Juvana.

Pred 25 leti je bil tov. Juvan med prvimi, ki je sledeč svetlemu primeru tržaških slovenskih delavcev, pričel v Ljubljani širiti ideje Narodne delavske organizacije. Kdor pozna takratne razmere, ve, da to ni bilo lahko delo. Med delavci ni bilo zavednosti in ne razumevanja za strokovni pokret. Poleg tega so še avstrijske oblasti preganjale vse, ki so se pridružili nacionalnemu strokovnemu pokretu.

Že leta 1907 je zbral tovariš Juvan krog svojih najzvestejših in se z njimi razgovarjal o potrebi ustanovitve slovenske delavske organizacije, ki bo popolnoma samostojna, narodna, ki ne bo hlapčevala tujcu kot n. pr. internacionalne strokovne organizacije. Med Juvanove zveste sodelavce je predvsem šteli tovariše Petra Rihtaričiča, Josipa Rihtarja, Miroslava Križaja, Petra Porento in Josipa Tomažina. Ti tovariši, katere vse krije že zemlja, so bili prvi sodelavci našega predsednika in soustanovitelja NDO.

Leta 1908 je bila ustanovljena NDO. Povsod smo na čelu pokreta našli vedno le tov. Juvana. Ni ga bilo dneva, ko ne bi obiskal tajništva. Vse je hotel vedeti, za vsakogar se je zanimal, povsod bodril, tolažil, kakor je pač bilo treba. Pri tem pa je široko odkrival svojo mehko dušo in plemenito srce, ko je bilo treba v nesreči ali sili pomagati. Če so trda organizacijska pravila branila dati komu podporo iz organizacijskih sredstev, je sam segel v žep in dal. In mož takih odlik ni ostal neopažen v pokretu. Vsakdo ga je vzel za ljubilo, vsakdo je bil rad v njegovi družbi. Bil ni samo tovariš, več je bil vsem: brat. Brat, ki je za to tu, da dela, pomaga, lajša gorje in bedo, sam pa ničesar ne išče, ne slave, ne bogastva.

Kdor pozna delo v strokovnih organizacijah, so mu tudi znane vse težave, s katerimi se mora boriti delavski voditelj. Tovariš Juvan je z vztrajnostjo, pridnostjo in samozatajeva-

VABILO

na

DELEGATSKO ZBOROVANJE

NARODNE STROKOVNE ZVEZE

ki se bo vršilo v soboto, dne 13. maja 1933 ob 14. uri v dvorani Delavske zbornice v Ljubljani, Miklošičeva cesta.

DNEVNI RED:

1. Otvoritev in naznanila predsedstva.
2. Poročilo verifikacijskega odseka.
3. Poročilo centralnega tajnika.
4. Poročilo centralnega blagajnika.
5. Poročilo nadzorstva.
6. Volitve:
  - a) izvršnega odbora (predsednika, I. podpredsednika, I. tajnika in I. blagajnika);
  - b) upravnega odbora in
  - c) nadzorstva.
7. Predlogi: a) upravnega odbora, b) razni.
8. Slučajnosti in zaključek.

Pri vstopu v zborovalno dvorano je oddati legitimacijo, ki mora biti opremljena s podružnično ali društveno štampiljko in označenim delegatom. Brez vabila vstop v dvorano ne bo dovoljen.

V Ljubljani, dne 5. maja 1933.

Izvrševalni odbor

NARODNO STROKOVNE ZVEZE

Vladimir Kravos l. r. Rudolf Juvan l. r.
centralni tajnik. predsednik.

njem vzdržal na svojem odgovornem mestu 25 let. Dolga doba je to. Kolikokrat nam je tov. Juvan pravil o početnih delih, kolikokrat o borbah na shodih, sestankih, zborovanjih, marsikatero je dobil tudi po glavi, včasih prav pošteno, pa si iz tega ni mnogo storil. Še takrat je šel mirno preko vsega, ko ga je avstrijska oblast preganjala radi NDO. Ko je iskala NDO stike s Čehi, je bil tov. Juvan ponovno posvarjen, naj s češkimi puntarji preneha in opusti stike, ker ga to lahko stane glavo. Pa jih ni opustil, tudi za ceno razpusta NDO ne. Še bolj jih je poglobil in napravil nerazdružljive. Našega Juvana pozna danes vse nacionalno delavstvo Čehoslovaške. V njem vidijo svojega najboljšega prijatelja in enega odličnih voditeljev nacionalne strokovne organizacije v Jugoslaviji.

Delavstvo si posebno danes želi dobrih in iskrenih prijateljev. In za Juvana se lahko reče, da je eden najboljših prijateljev in zagovornikov delavstva. Delavstvo ceni delo tov. Juvana in mu je ostalo zvesto vseh dolgih 25 let, odkar načeljuje nacionalnemu strokovnemu pokretu. Tako bo tudi v prihodnje in ne želimo ničesar bolj iskreno, da bi nam tov. Juvan ostal čil in borben še nadalje na čelu strokovnega pokreta.

Odposlanstvo iz Nemčije in Holandske

Zveza jugoslovenskih delavskih in podpornih društev v Nemčiji nam je sporočila, da dosepejo na našo proslavo naslednji njeni ugledni člani: predsednik Zveze tov. Pavel Bolha, podpredsednik Zveze tov. Doberšek Franc s progo, predsednik centrale Jugoslovenske narodne podporne jednote v Holandiji tov. Ivan Zupanc, predsednik Jugoslovenskega društva v Osterfeldu tov. Jakob Šteh, predsednik Jugoslovenskega društva v Ewingu pri Dortmundu tov. Franc Knez, predsednik Jugoslovenskega društva v Dorstfeldu pri Dortmundu tov. Franc Privšek, predsednik Jugoslovenskega društva v Buer-u tov. Jurij Rozman in naslednji člani Zveze tov. Janez Kokalj, Adolf Kužnik in Friderik Kužnik.

Vse naše drage goste najtopleje pozdravljamo v naši sredi!

TAKRAT V STARIH ČASIH

Od takrat je poteklo 23 let. Pred menoj leži namreč »Narodni delavec« iz leta 1910. Posebno hudo piko na naš list je imel takratni tržaški c. kr. državni pravdnik, ki je kar na debelo belil list in je njegov rdeči svinčnik imel vedno dovolj opravka.

V članku »Zaradi ljubelega miru« je uredništvo »Narodnega delavca« napravilo temeljit obračun s c. kr. državnim pravdnikom in mu v brk povedalo, da ni pravičen, ker je zaplenil članek, ki je obravnaval zapostavljanje našega delavstva in se dotaknil »plemenitih gospodov«, kakor so bili n. pr. c. kr. namestnik princ Hohenlohe, ravnatelj c. kr. javnih skladišč, c. kr. svetnik Minas in italijanski petelin Pagnini. Državni pravdnik je v tem videl napad na državno oblastvo in zaplenil članek, pozneje pa je sodišče zaplenbo ovrglo in je članek ponovno izšel na veliko jezo c. kr. državnega pravdnika.

Značilno za takratne razmere je, da je tržaški »Piccolo« vsak dan hujskal proti Slovencem, a ga c. kr. drž. pravdnik nikoli ni konfisciral. Zato pravi »Narodni delavec« v istem članku doslovno tako-le: »Vprašamo le: zakaj pa ni konfisciral »Piccola«, ki je na najnesramnejši način hujskal celo tržaško italijansko javnost na onih ubogih 64 slovenskih delavcev, ki je nahujskal svoje ljudi tako daleč, da so obetali slovenskim delavcem,

da jih bodo pobili kakor pse, jih poklali kakor prasce, jim porezali glave ter jih pometali v morje?« Šlo pa je za 64 slovenskih delavcev, ki bi jih morali sprejeti na delo v c. kr. javna skladišča in je za nje intervenirala NDO. Internacionalci in ž njim seveda tudi Italijani in Nemci pa so dvignili velik hrup, češ, da so to »sciavi« s hribov in da ne spadajo na delo v javna skladišča. Pri tem niso pozabili pristaviti, da je veliko italijanskih in nemških delavcev, ki so »boljši«, kakor pa »sciavi«.

Borba z gospodom c. kr. državnim pravdnikom je šla naprej. Ni je bilo številke, ki ne bi imela pobeljenih mest z napisom »zaplenjeno«. Ko se je zdelo urednikom »Narodnega delavca« že prenemno javljati vsako zaplenbo v listu, so v št. 38 »Narodnega delavca« na pobeljeni koloni (nova zaplenba) napisali »Oče, odpusti jim, saj ne vedo, kaj delajo!« Pod tem pa so pristavili, da so to besede sv. pisma. V ravno isti številki na notranji pobeljeni koloni pa so napisali »Dopisnik je pisal, državni pravdnik je vzel: hvaljeno bodi njegovo ime na vekomaj!«

Borba s c. kr. državnim pravdnikom je trajala celo leto. Kot že rečeno, je ni bilo številke, ki je ne bi rdeči svinčnik potipal in zavil vsaj del lista v lepo belino. Naših ljudi pa to ni motilo, da ne bi pisali tako, kot jim je srce narekovalo. In ker so tako pisali, so bili preganjani in jih je vse, kar je bilo avstrijskega, sovražilo in iskalo prilike, da se znese

nad njimi. Naš delavec pa je stal trdno, ključboval vsemu in čakal lepših dni, čakal svobode, one svobode, ki je končno morala priti.

Če bi hoteli biti zlobni, pa nismo, bi danes ob teh spominih morali prinesiti na svetlo tudi zadržanje onih, ki se bahajo z nekako Tivoljsko resolucijo in jim povedati, kako vlogo so igrali v Trstu v letih 1910—1915. Žive priče so na razpolago in marsikdo, ki je danes v Jugoslaviji in bi hotel veljati za dobrega Jugoslovana, bi moral zardeti sramu, če bi hoteli povedati živo istino. Pa ne bomo pisali, ne, že zato ne, ker so nekateri med njimi že stari in jim nočemo greniti starosti. Le opozoriti smo jih hoteli, da še niso pozabljeni leta 1910—1915 in tudi ne povorka slovenskega delavstva leta 1914 in napad internacionalcev in njih voditeljev, na žalost tudi slovenskih, ki so hoteli v ulici Caserma iztrgati iz rok zastavonoše slovensko zastavo. Ko bi hoteli govoriti, kako majhni bi postali nekateri, ki hočejo danes veljati za velike. Pa jim bodi prizanešeno. Ne pozabljeno, prizanešeno za enkrat, da ne bomo nikomur škodovali. Posvarjeni pa naj bodo vsi oni gg. sodrugi in naj vedo, da bo danes jutri naše prizanesljivosti konec in takrat bo konec tudi njihove slave.

Našim dragim borcem, ki so za nas storili mnogo dobrega in pretrpeli mnogo hudega, pa veljaj naše priznanje in globoka zahvala.

Te misli so me obdale ob branju 23 let starega našega časopisa. ks.

Navodila udeležencem na proslavi naše 25 letnice

Znaki in izkaznice

Vsak naš član naj si pred odhodom oskrbi od podružnice jubilejni znak in izkaznico za četrtinsko vožnjo. Oboje dobi za ceno 10 dinarjev. Sama izkaznica za četrtinsko vožnjo pa se dobi za 2 dinarja, znak posebej pa 10 dinarjev. Na izkaznico je napisati ime in kraj prebivališča. Na odhodni postaji je izkaznico žigosati. V Ljubljani se bodo izkaznice žigosale na Taboru in pred magistratom. Izkaznica ne bo veljavna za povratek, če ne bo žigosana od organizacije; pazite na to! Na ljubljanski postaji je tudi dati žigosati izkaznico. Najbolje je, da vodja skupine prevzame v vlaku vse članske izkaznice, jih skupno žigosa in ob povratku v vlaku zopet razdeli. S tem se bodo posamezne skupine držale skupaj.

Prihod v Ljubljano

Ob prihodu v Ljubljano naj se udeleženci držijo svojega skupinovodje in počakajo na določenem mestu skupnega odhoda na Tabor. Ne odhajajte posamezno s kolodvorra. Ne hodite v gostilne, da ne zamudite zborovanja. Na Taboru bodo pripravljena okrepičila.

Zborovanje na Taboru

Zborovanja na Taboru se mora udeležiti vsak naš član, ki pride v Ljubljano. Reditelji naj skrbijo, da bodo vsi prav razmeščeni. Tudi v dvorani naj posamezne skupine ostanejo skupaj. To je potrebno radi povorke. V dvorani je vztrajati do konca proslave. Ne odhajajte in prihajajte v dvorano med slovesnostjo. To moti in ne kaže potrebne discipline.

Povorka

Po končani slovesnosti naj udeleženci gredo pred Tabor in se uvrstijo v povorko. Vsako okrožje se bo zbiralo okrog napisne table, pod katero bodo tudi korakali. Tako n. pr. naj pod napisno tablo »Mariborsko okrožje« vstopijo vsi udeleženci iz Maribo-

ra in vseh krajev do Zidanega mostu, rudarji bodo imeli napisno tablo »Rudarji« in naj se vsi zberejo pod to tablo. Uvrstitev mora slediti hitro in se je v vsem pokoriti navodilom rediteljev. Reditelji bodo imeli na levi roki trobojni trak. Kdor ne ve kam spada, naj povpraša reditelja. Korakalo se bo v štiristopih in se naj posamezne skupine takoj uvrste pod spadajočo napisno tablo. Skrbite, da bo vse poteklo hitro in mirno. Vodstvo povorke bo posamezne skupine uvrstilo po določenem redu. Za vse udeležence pa velja obveznost udeležbe pri povorki.

Polaganje venca pred magistratom

Ko dosepejo posamezne skupine pred magistrat, jih bodo reditelji namestili na določene prostore. Tudi tukaj pokažimo disciplino in se ne zoperstavljajmo rediteljem, ki bodo vršili težko nalogo. Na določenem prostoru je vztrajati do konca. Razhod bo šele po pozdravnem govoru mestnega načelnika g. dr. Puca in odzdravnem govoru našega predsednika. Godba bo nato zasvirala narodno himno, nakar šele sledi razhod.

Obed

Udeležence opozarjamo na seznam gostiln, ki ga objavljamo na drugem mestu. Ker bodo tu pripravljene obedi in so označene cene, naj se udeleženci prvenstveno poslužujejo teh gostiln. Če pa hoče kaka skupina obedovati skupaj in želi, da bi se ji obedi rezervirali, naj se dogovori in pošlje z naročilom ob enem tudi denar. Brez denarja se ne bodo obedi naročevali. Imamo slabe izkušnje.

Ogledovanje Ljubljane

Popoldne si bodo skupine pod vodstvom rediteljev ogledovale Ljubljano. Zbirališče bo popoldne ob 3. uri pred Narodnim domom.

Spominski spis

Opozarjamo vse udeležence, da se bo prodajal na proslavi »Spominski spis«. Naj ne bo člana, ki ne bi kupil ta naš spis in si ga vzel domov kot trajen spomin na našo proslavo. Člani naj ga kupijo že pri podružnicah.

Komerz

V nedeljo zvečer bo v dvorani Kazine komerz, ki bo prirejen v počastitev naših dolgoletnih sodelavcev. Člani, ki ne odpotujejo s prvim večernim vlakom, naj se udeležijo komerza. Vstopnine ni.

Odhodi

Odhodi iz Ljubljane naj bodo po možnosti skupni in disciplinirani. Sploh prosimo, naj pokaže naše članstvo ves čas strogo disciplino.

Posebna navodila

Posebna navodila dobijo udeleženci v vlaku od svojega skupinovodje. Zato je potrebno, da se posamezne skupine držijo skupaj in sledijo navodilom skupinovodje.

Seznam in cene obedov ljubljanskih gostiln

Gostilna »Bavarski dvor«, Tyrševa cesta, obed s pečenko 8, z govedino 8 Din. Gostilna Tišlar, Kolodvorska ulica, obed s pečenko 8, z govedino 7 Din. Gostilna hotel »Slon«, Tyrševa cesta, obed s pečenko 9, z govedino 9 Din. Gostilna hotel »Soča«, Sv. Petra cesta, obed s pečenko 10, z govedino 7 Din. Gostilna »pri Tičku na Gričku«, obed s pečenko 10, z govedino 8 Din. Restavracija »Slamič«, Gosposvetska cesta, obed s pečenko 10, z govedino 8 Din. Restavracija »pri Levu«, Gosposvetska cesta, obed s pečenko 10, z govedino 8 Din. Restavracija »pri Kmetu«, Gosposvetska cesta, obed s pečenko 10, z govedino 8 Din. Restavracija Miklič, Masarykova cesta, obed s pečenko 10, z govedino 8 Din. Restavracija Keršič v Sp. Šiški, obed s pečenko 10, z govedino 8 Din. Gostilna »Kolovrat«, Predškofijo, obed s pečenko 10.50, z govedino 8.50 Din. Restavracija hotel »Lloyd«, Sv.

NAŠ PRVI MAJNIK

Ponatis iz majske številke »Narodnega delavca« iz l. 1910.

Poslovala se je zima s svojim krutim mrazom, svojim težkim snegom, svojim blestečim, a vse življenje ubijajočim ledom. Zapihale so tople sapice pomladne, vzkliklo je iz nanovo oživelih tal novo življenje, ki obračajoč svoj obraz k oživljajočemu solncu, kipi kvišku, da poraste in doraste ter obrodi sad, lep, dober. Ali pa bo doseglo to novo življenje svoj cilj? Ali ga ne bodo ugonobili črni oblaki, ki jih bo porodilo vroče poletje, ali ga ne bo uničila ledena toča, ali bo preživelo udarec poletne nevihte, ki bo zahrumela nad njim?

Kakor krut zimski mraz je prevevalo narodno delavstvo prepričanje, da ga ni človeka, ki bi se zmenil za slovenskega reveža trpina-delavca, ki bi umeval njegov težki, neznojni položaj. Tujec ali domačin, oba sta videla v delavcu le stvar, ki bodi vprežen noč in dan, samo da raste in raste njuno blagostanje.

Kakor težak sneg, ki tudi najtrdnjšemu hrastu lomi vejo za vejo, je ležala na našem delavstvu bridka zavest, da se muči in trudi le v blagor drugim, da živi in umira za druge, le sam zase ne, ne zase niti za svoje. In ta bridka zavest je lomila vejo za vejo, mož

za možem je padal in se izgubljal tjakaj, kamor so se že izgubili vsi oni, ki so izgubili vero v domačijo in ljubezen do nje.

Kakor lesketajoč kristalen led jih je oklenilo mednarodno brezdovinstvo s svojimi blestečimi obljubami, oklenilo jih je in morilo v njih vse, kar jih je nekdanj vezalo na njihov dom in rođ, na jezik, ki ga jih je učila mati, na brate sotrpine.

Umirali so.

Zapihale pa so tople pomladne sapice preko slovenskega delavstva in obudile slovensko delavstvo v novo življenje. Vzklikla je v narodnem delavstvu misel, velika misel svobode, enakosti, bratstva, ž njo pa tudi druga, misel združitve, krepke bratske združitve — porodila se je »Narodna delavska organizacija«.

Poslovil se je mraz, skopnel je sneg, raztopil se je led — narodno delavstvo je vstalo, da z združenimi svojimi močmi, ramo ob ramo stopi v boj za svoje pravice. Obračajoč svoj pogled k oživljajočemu solncu svobode je storilo narodno delavstvo svoj prvi skupni korak v svet z odločnim namenom, da bo pod zastavo enakosti in bratstva korakalo naprej do svojega cilja, k popolni svobodi.

Porodila se je »Narodna delavska organizacija« in združila v sebi narodno delavstvo. In krepko je porastla. Ali pa bo tudi dorastla, ali bo obrodila sad, kakoršnega pričakuje od nje narodno delavstvo? Ali je ne bo

do uničile nevihte, ki bodo prihrule nad njo, ali je ne bodo ugonobili črni oblaki, ali je ne bo pobila v tla ledena toča?

»Narodno delavstvo« ve, da ima ono samo in njegova organizacija dovolj sovražnikov, odkritih in prikritih, ve, da čakajo njegove organizacije še težke borbe, ali narodno delavstvo tudi ve, da je v združenju moč, da je v njegovem združenju sila, ki bo odbila vse nasade sovražnikov, ve, da bo šel preko organizacije le tisti, ki bo prej stopil preko njegovih prsi, preko njegovih krepkih prsi, katerih je tisoče in tisoče, katere so pa pripravljene, da odbijejo vse in vsakogar. In v tej zavesti svoje moči, v tej krepki samozavesti praznuje narodno delavstvo velik praznik svojega probujenja, velik praznik svojega dela, svoj prvi majnik, da se poveseli svoje osvoboditve, da se poraduje na svojem porastu in napredku, da navduši za nadaljnjo težko, vztrajno, samozavestno in smotreno delo.

Bratje! Podajmo si roke! Proslavimo svoj prvi majnik svečano, dostojno; velik je to dan, bodimo ga vredni! Potem pa zopet na delo, naprej k napredku, kvišku k svobodi!

Petra cesta, obed s pečenko 12, z govedino 9 Din. Restavracija hotel Štrukelj, obed s pečenko 12, z govedino 8 Din. Restavracija Košak, Krekov trg, obed s pečenko 12, z govedino 10 Din. Restavracija »pri Šestici«, Tyrševa cesta, obed s pečenko 12, z govedino 10 Din. Restavracija »Novi svet«, Gosposvetska cesta, obed s pečenko 12, z govedino 8 Din.

Naši dragi westfalski izseljenci na naši proslavi

Zveza jugoslovenskih delavskih in podpornih društev v Nemčiji nam je poslala dopis, v katerem sporoča, da pride 11članska delegacija na našo proslavo. Delegacijo vodi naš znani izseljenski vodja tov. Pavel Bolha. Z njim pride podpredsednik Zveze tov. Doberšek s soprogo, dalje predsedniki društev iz Buera, Dorstfelda pri Dortmundu, Ewinga pri Dortmundu, Lindenhörsta, Osterfelda in tudi iz Holandske. Iz Holandske pride predsednik Jugoslovanske narodne podporne Jednote z nekaterimi člani. Delegacija prispe v četrtek 11. maja z brzovlakom ob 17.50 uri na Jesenice, kjer jo bodo sprejeli člani naše podružnice. Ob 19.35 uri dospe delegacija v Ljubljano in jo sprejme na kolodvoru predsedstvo NSZ. Delegacija prinese s seboj poseben spominski trak, katerega bo pripela po razvitju na centralni prapor NSZ.

Drage goste pristočno in toplo pozdravljamo.

Srbi in Hrvati na proslavi naše 25letnice

Vodstvo Jugoslovenskih nacionalnih radniških sindikatov v Beogradu nam je sporočilo, da vlada med članstvom veliko zanimanje za našo proslavo. Doslej so posamezne banovine javile svoje delegate in bodo tako zastopani delavci iz prav vseh banovin. Tudi sarajevski pododbor Sindikatov nam je sporočil, da vlada med članstvom živo zanimanje in pridejo v večjem številu na proslavo.

Iz naroda izhajajoči delavski pokret

Marxistični in takozvani krščanski socializem je pri nas neprestano postavljaj v ospredje megleno teoretiziranje. Umetno sta obe smeri delavskega dibanja silili v to, da bi med delavci ustvarili čimvečji prepad. Ljubosumni drug na drugo nista nikdar dopustili, da bi delavstvo postavilo napram kapitalistični družbi enotne zahteve in vsikdar sta z za lase privlečenimi argumenti preprečili skupne socialno-gospodarske akcije vsega našega delavstva.

Samoniklosti našim marxističnim in krščansko-socialnim strokovnim organizacijam pač nihče očitati ne more. Marxistične organizacije so prinesle svoja borbenega gesla iz central nemške socialne demokracije, dočim so krščanski socialci črpali vir svoje modrosti iz klerikalne politične organizacije. Obe na gibanjema niso bile zahteve delavstva nikdar posredni povod za organizirani nastop delavstva. Marxistom kot krščanskim socialcem so bile težnje delavstva vedno le sredstvo, da dosežejo sebi ali drugim z delavskimi masami politično moč, a pri tem ono moč, ki vseh koncev konec ne bi služila izključno le domačemu delavstvu. Krščanski socialci so stalno hodili po kostanj v žerjavico za politični klerikalizem, dočim so marxisti stremeli za ojačenjem internacionale, onega faktorja, ki stoji navadno izven interesne sfere našega domačega delavstva.

Narodno delavstvo se je borilo vedno in dosledno le zase. Vse organizacije narodnega delavstva so brez stranskih namenov hotele koristiti onim, ki so z delom svojih rok navezani na svojo domovino. Narodno-delavski pokret je zato ljudski in jugoslovanski, sam sebi namenjen in brez obveznosti napram tretjemu, to je klerikalni ali marxistični internacionali. Prav v tem dejstvu je pokret narodnega delavstva nujno opravičen.

Svetovni politični dogodki zadnjih mesecev tudi nesporno dokazujejo, da bi jugoslovansko delavstvo silno grešilo, ako bi iskalo drugo izhodišče za svoje uveljavljanje, kot ga narekuje že sama teritorialna in nacionalna pripadnost delavstva. V oblake bi zidali, ako bi iskali zaslombe v internacionalah. Škodo-

vali bi pa tudi svoji državni samostojnosti, ki je podlaga za ves socialni in gospodarski napredek jugoslovanskega delavstva. Marxistična internacionala je v razsuhu, njej služiti bi pomenilo, zagrizeno vztrajati ob kadavru in ob njem tudi poginiti. Mednarodni klerikalizem sicer še živi, a je po svojih političnih metodah razdrapan, koristnega življenja nesposoben, a poleg tega ščiti sovražnika naše države in s tem tudi delavstva, ki v tej državi živi.

Nobene druge poti za jugoslovansko delavstvo torej ni, da se popolnoma osvoji tujih vplivov in prične služiti le iz lastne zemlje vzniklim potrebam. Zanašati se moremo le na lastno moč. Mnogo samozavesti nam je treba in za vsako ceno moramo odstraniti vsako malodušje in kar je najslabše, zanašanje na pomoč od zunaj, ki je nikdar ne bo.

Socialni pokret narodnega delavstva mora biti tudi praktičen. Ne lovimo se za teoretičnimi razglabljanji, mislimo na ona, ki razdvajajo posamezne kategorije delavstva, ali ki razdvajajo delavstvo posameznih pokrajin. Iščimo samo ono, kar nas združuje in postavlja našo fronto močno, enotno in nezlomljivo. V svoji borbi postavljajmo konkretna in v bližnji bodočnosti dosegljiva socialna in

Delegacija ČOD iz Prage

Československa obec dělnická ČOD iz Prage nam je sporočila, da pride v soboto popoldne ob 17.10 v Ljubljano na proslavo naše 25. letnice 31-članska delegacija ČOD iz Prage. Med udeleženci bodo med drugimi senator br. Pánek, senator br. Štastný, narodni poslanec br. Alojs Tučný, narodni poslanec br. Tuma, tajnik Konetopsky, tajnik Vosecky in tajnik Šterba.

Ljubljansko članstvo vabimo, da se v kar največjem številu udeleži sprejema bratov Čehoslovakov. Zbirališče na peronu glavnega kolodvora ob 17. uri. Sprejema se udeleži tudi godba »Sloge«.

FELIX AUSTRIA . . . !

(Ponatis iz »Narodnega delavca« št. 32 iz 1. 1910.)

»Sloneča na neporušljivi pravni podlagi določenega naslednjega reda in na nerazdeljivosti in nerazdružljivosti poedinih delov države, v polnem soglasju s pravicami in pridobitvami kraljestev in dežel, je avstrijska monarhija pomlajena in ojačena vsled državnih in mednarodnih ugovorov zmagonosno odbila prodirajoče nevarnosti in napade, po zaslugi zvestobe požrtvovalnosti in hrabrosti poedinih narodov.«

Bilo je to leta 1860.

S temi vznešenimi in za vse narode avstrijske državne polovice prelaskavimi besedami je cesarski diplom naznanjeval avstrijskim narodom novo ustavno ero. V onem času, ko še niso bili popolnoma utihnili odmevi bojnih fanfar leta 1859 in ko se ni še posušila kri, ki so jo avstrijski Slovani in predvsem Jugoslovani prelili za sijaj dinastije, za dom in cesarja, v onem času je zakonodajalec sklonil svoj tilnik v znak globokega spoštovanja pred zvestobo, požrtvovalnostjo in hrabrostjo ljudstva. Zares! Avstrijski Slovani in pred vsem Jugoslovani so vedno spolnjevali svoje dolžnosti napram državi, bili so prvi med prvimi v bojnih vrstih, dajali so cesarju, kar je bilo cesarjevega, a državi, kar je potrebovala za svoje процvitanje. Od tega časa je minulo ravno pol stoletja!

Avstrijski Slovani so tudi bili nadalje zvesti, požrtvovalni in so prenašali ogromnih žrtev za dinastijo, za državo in to do današnjega dne!

Kaj pa je država storila za avstrijske Slovane, posebno za Jugoslovane? Kako je plačala Avstrija robotanje Jugoslovanov? Z nezvestobo, z nehvaležnostjo in z zatiranjem! Namesto naravnih in postavnih pravic Slovanov, velike večine prebivalstva, se je postavilo v ospredje privilegije germansko-latinskega plemena. Tlačenje in zapostavljanje Slovanov, to je bil in je imperativ, ki je določeval in še danes določuje ustavno in javnopravno življenje v Avstriji, od najvišjega, nedotakljivega mesta do najnižje upravne instance. Slovani v Avstriji so pač za to, da robotajo drugim, da delajo tlako državi. »Corda subditorum« — izraz, ki ga srečamo v volilnem geslu Leopolda II., se je pretvoril za nas tekom razvoja v izrek »Corda sclavorum«. Žalostna nam majka!!

Ako primerjamo uvodoma označene, vzvišene besede oktoberskega diploma z zgodovino najnovejšega časa, moramo pripoznati, da se vsa notranja avstrijska politika opira ne na zvestbo in ljubezen vseh narodov, ampak na brutalno moč, naperjeno proti Slovanom. Ali dovede taka avstrijska politika narode zares do napredka in blagostanja? Kratko ne! Vsaka sila izzove protisilo! Vsak zločin dobi svoje plačilo! In kar uganja zadnji čas germanizatorična državna moč z nami, to je

eden najgrših kločinov, je zločin, ki slej ko prej dobi svoje . . . plačilo!

N. D. O. — popolnoma nepolitična strokovna tvorba — je hotela prirediti poučen in zabaven izlet v Pulo. Pri tem je nameravala vrniti puljskim delavcem, sotrpinom, Hrvatom in sodržavljanom obisk, ki so ga ji oni napravili leta 1908, ob priliki obletnice in razvitja zastave N. D. O. In glej čudo golemo! . . . Izlet, ki je bil nekaj dni pred odhodom iz Trsta že definitivno dovoljen, prepoveduje naenkrat ista politična oblast, češ, da bi le ta izlet spravil v veliko nevarnost javni red! . . . Pri tem preslavna gospoda ni niti blagovolila pomisliti, da se s tem, da se nepričakovano prepove preje že dovoljeni izlet, prizadene delavstvu in njegovi strokovni organizaciji nepovračljivo škodo. Hinavstvo! Čemu ne z resnico na dan? Čemu ne povedati, kar je jasno kot beli dan in kot pomladansko jutro in kar že vsak okoličanski kmetovalec in vsak skromni delavec šepeta svojemu drugu: »Izlet se je prepovedal, ker ga je priredila slovenska N. D. O.?!« Mar bi ista mera obveljala tudi za slični izlet nemškega »Turnvereina« ali laške »Ginnastiche«! Mar bi tudi v tem slučaju nastal pomislek, da je izlet nevaren za javni red? Čitatelji naj si napravijo odgovor sami!

Navada oziroma razvada igra pač veliko vlogo tudi v razmerju med vladajočimi in vladami. Slovenci in Hrvatje smo bili pač pasje ponižni. Imeli smo sto in sto obzi-

gospodarska vprašanja. To utemeljimo stvarno in neizpodbitno, potem pa pojdemo v odločni boj, da cilj čimprej dosežemo. Pri svojih borbah se čuvajmo demagogije, praznega hujskanja. Naš pokret bodi simpatičen tudi onim, ki niso še popolnoma naši; naš pokret naj ima namen, pridobivati ne pa odbijati pristaše. S takim načinom borbe bomo najbolj učinkovito koristili delavski stvari.

Oprezna in premišljena mora biti v naši državi borba za pravice delavstva. Kajti pozabiti ne smemo, da živimo v agrarni državi in da je industrijsko in obrtno delavstvo v veliki manjšini. Manjšina delavcev more dobiti socialne dobrine le s pristankom agrarne večine. Ne mislimo, da bi morali biti pri postavljanju zahtev vsled tega, ker smo v manjšini, pokorno ponižni, če hočemo od večine kaj doseči. Nasprotno, odločni in neizprosni moramo biti, a pri tem nič manj taktični. Agrarno večino naroda moramo prepričati o upravičenosti naših zahtev in prekvāsiti moramo javno mnenje v tem smislu, da je delavstvo prav tako važen del naroda in države, kot agrarno prebivalstvo. Izpolnitev delavskih zahtev ni vprašanje le enega razreda, ampak vsega naroda. Agrarna večina narodnega zastopstva zato ne bo delila nobenih dobrot, kadar bo glasovala za zahteve delavstva, ampak bo le izvrševala svojo dolžnost napram narodu, ki mora napredovati v vseh delih svojih stanov, ako hoče biti življenja sposoben.

Spoštovanje in avtoriteto si bo pa delavska organizacija nedeljeno pridobila med narodom šele takrat, ko bo njeno članstvo vzgajeno na visoki moralni stopnji, takrat ko bo delavec bogat srčne kulture. **Socijalizem pesti in skrajnih materialističnih nagnjenj bi bil le kopija pokvarjenega kapitalizma.** Tak socijalizem je škodljiv delavskemu pokretu in se zato že tudi preživlja ne samo pri nas, ampak povsod po svetu. Naš delavec bodi boljši in pravičnejši od pokvarjene meščanske družbe. V sebi naj združuje vse najlepše vrline človeške družbe in naj bo vzvišen nad nizkotnostjo, surovostjo ter nebrzdanim egoizmom. **Narodni delavski pokret je plemenit po svoji zamisli in po svojih pristaših. Hoče ustvariti boljšega človeka, ki bo pravičen, da bo lahko tudi od drugih terjal pravico.**

rov . . . Lojalnost, to je bil začetek in konec vsakega našega delovanja. Hoteli smo biti realni politiki, ki smo se znali sprijazniti z razmerami sistematičnega zaničevanja naših teženj. A ob tej naši hiperrealistiki so se polnili državni uradi s samimi nemškimi pionirji, široma so se otvarjala vrata laški in vaziji. Slovenci smo se za vse to omejevali na nedolžne proteste, na vzklike in slično . . . Drugim se je dajalo, ker so kričali, ker so stavljali lojalnost v ozadje, ker so vsakortoliko trobili v rog »irredente«. **Mi . . . smo vedno iskali svoj spas v Avstriji . . . zato nas je Avstrija odbijala od sebe . . .**

Ali bo tudi temu kmalu konec?! »Svaka sila do vremena!« je hrvaški pregovor. Odzvonilo bo tudi temu sistemu! **Prepovedani izlet N. D. O. je dovedel vsaj nas do razmišljanja . . . In morda ne samo nas! Naše ljudstvo je na nedeljskem protestnem shodu spregovorilo grozno besedo. Namen vsake in tudi na vse zadnje avstrijske države bi moral biti posvečen blaginji narodov. V blagostanju narodov se izcerpljuje konečni cilj državnega ustrojstva. Nišo narodi radi držav, ampak narobe, države radi narodov. Avstrije, ki ni v stanu tudi nam dati, kar nam gre, mi — ne potrebujemo! S tem končujemo.**

Pripomba: Vse debelejšje tiskano je c. kr. državni pravdnik zaplenil, a je c. kr. sodišče zaplenbo preklicalo in je bil članek v naslednji številki v celoti natisnjen.

Najučinkovitejši odgovor

Ob priliki seje centralnega tajništva Delavskih zbornic so sklicali mariborski marksisti javni shod. Za shod so marksisti vneto agitirali in pričakovali veliko udeležbo pred vsem zato, ker je imel govoriti na shodu sodrug dr. Topalović iz Beograda.

Marksizem pa propada v Mariboru. Slovenci so po večini marksiste že zdavnaj zapustili in so marksistom ostali le še **nemškutarji.** To se je pokazalo tudi na marksističnem shodu. Vseh udeležencev je bilo na shodu nekaj nad 500 in še od teh polovico nacijskih delavcev.

Da marksisti ne bi pozabili, da se nahajajo v slovenskem Mariboru, so nacijski delavci ob otvoritvi marksističnega shoda zapeli več narodnih pesmi. Marksisti so sicer malo godrnali, a so bili na koncu veseli, da so jih narodni pevci sploh pustili zborovati. Sicer pa marksistični generalni štab ni nič kaj zadovoljen odhajal s shoda. Tako med seboj so brez ovinkov priznavali, da so s shodom propadli in da delavskih množic ni v njihovem taboru.

Klaverni vtis shoda so hoteli zabrisati s časopisnimi poročili. V »Delavski politiki« so n. pr. pisali, da so »tisočere množice« navdušeno spremljale govore marksističnih generalov in da je le brezpomembna nacijska manjšina hotela motiti shod, kar se ji paseveda ni posrečilo. Po poročilih marksističnih listov naj bi imel g. dr. Topalović ves Maribor za seboj, nacijski delavci pa nikogar.

Da se kar najbolj osvetli resnica, brezpomembnost mariborskih marksistov in znjimi

zvezanih nemčurjev, je Narodno strokovna zveza v nedeljo, dne 7. maja sklicala na verando pivovarne Union javen shod narodnega delavstva in nameščencev iz Maribora in okolice. **Zborovanja se je udeležilo nad 5000 ljudi.** Petnajst let že ni bilo v Mariboru tako sijajno obiskanega shoda. Z marksisti in nemčurji je bil sklenjen temeljit obračun. Bolj učinkovitega odgovora na svoje prepotentno stališče mariborski marksisti niso mogli dobiti, kot z nedeljskim shodom. Jasno se je pokazalo, kdo ima zaslombo med delavci in nameščenci. Na shodu marksistov je bilo okrog 250 pristašev, na shodu narodnih delavcev in nameščencev pa 5000!

Shod NSZ je otvoril agilni predsednik tov. Bajt. V imenu mariborske sokolske župe je pozdravil shod br. dr. Irgolič, v imenu Narodne odbrane g. dr. Vauhnik, v imenu nameščencev tov. Doležal, v imenu nacijskega delavstva na Tezmem tov. Tomažič in v imenu železniških delavcev tov. Adolf Ogrizek. Nato je burno pozdravljen referiral o težnjah delavstva tov. Rudolf Tumpej. Njegov učinkoviti govor je navdušeno sprejela zbrana množica in prav posebno pritrjevala onemu delu Tumpejevega govora, kjer je grajal naše oblasti glede izvajanja zakona o tujih državljanih. Poleg tov. Tumpeja je govoril tudi tov. Vojska in poslanec dr. Pivko. Sprejete so bile resolucije, katere pa prihodnji priobčimo.

Po shodu se je razvila po mariborskih ulicah impozantna povorka, ki je viharno vzklikala kralju in slovenskemu Mariboru.

Iz črnih revirjev trpljenja

Rudniki Trboveljske premogokopne družbe so izgubili velik del državnih dobav in tudi privatni odjem premoga se je znatno skrčil. Državne železnice krijejo prvenstveno svojo potrebsčino na premoğu iz državnih rudnikov, dočim privatniki vsled splošne gospodarske krize ne potrebujejo več toliko premoga kot prejšnja leta. Izpadku naročil je neminoma sledila redukcija rudarjev in tudi nameščencev Trboveljske premogokopne družbe. In prav te zadnje redukcije so zadele rudarske revirje naravnost katastrofalno.

Posebno gospod minister dr. Kramer se je silno trudil, da doseže večja naročila državnih železnic in s tem obvaruje rudarjem zaslužek. Prizadevanje gospoda ministra je imelo lep uspeh in res so državne železnice zvišale svoja naročila. Pričakovati je bilo, da TPD na podlagi teh novih naročil, ne bo izvedla redukcij. Zgodilo se je pa obratno. **TPD je reducirala 635 rudarjev in je okrog 350 družin izgubilo zadnjo možnost preživljanja.**

Razumemo težnjo države, da predvsem izkoristi svoje rudnike. Kot je pa to razumljivo, je pa obenem neodpustljivo, da je pričela državna uprava pospeševati produkcijo premoga v svojih rudnikih baš v sedanjem težkem času. Državna uprava se ne bi smela v prav nobenem primeru postaviti na stališče privatnega podjetnika, ki se ne briga za to, kakšne posledice ima njegova podjetnost za druga podjetja. Ako je državna uprava hotela nekako monopolizirati produkcijo premoga, potem bi morala voditi račun o tem, kako zaposliti delavce, ki bi ostali zaradi njene produkcije v drugih rudnikih po državi brez posla. **Neodpustljivo pa je, da državna uprava izvaja monopolizacijo produkcije premoga, najema nove delavce, stare delavce v starih rudnikih pa pušča brezposelne.**

Upravičena naša zahteva je, da državna uprava zviša naročila pri TPD, če jih pa zniža, mora pa zaposliti v svojih rudnikih one rudarje, ki bi ostali zaradi znižanih naročil brez zaslužka.

Bili bi pa enostranski in krivični, ako bi trdili, da je produkcijski problem v rudnikih TPD izključno le odvisen od državnih dobav. **TPD je dolžna, da skrbi tudi za odjem od privatnikov.** Privatni odjem bo pa dvignila Trboveljska šele takrat, ko bo znižala cene premoga. Trboveljska hoče vse preveč zaslužiti pri premoğu in se noče odreči dosedanjim neprimernim dobičkom. **Trboveljska je v letih po vojni zaslužila ogromne milijone in prav nič ne bo prizadeta, če prične sedaj za nekaj let delati brez dobička.** Ako se Trboveljska odreče dobičku, bo premog poceni, odjem se bo zvišal in rudarjev ne bo treba reducirati. Danes je položaj tak, da so drva skoraj cenejše kurivo kot premog. **Iz splošnih ljudskih in socialnih razlogov se mora zlomiti neznosni diktat premogokopnih cen, če hočemo, da dobe rudarji vsaj najskromnejši grižljaj kruha.**

Trboveljska je neusmiljeno izvedla redukcije. Iznebiti se hoče vseh rudarjev, ki so po svoji kvalifikaciji upravičeni do primernega zaslužka. Zaposlovati ima namen le one, kateer kar najbolj lahko pritiska na mezdah. Pri redukcijah ne pozna Trboveljska socialnih ozirov, beda in lakota njenih delavcev ji je tuja.

Socialno in zdravstveno razdejanje je v revirjih obupno. **Protituberkulozni disperzer v Trbovljah poroča, da je od 1089 pregledanih rudarskih otrok 500 tuberkuloznih.** Strašna je ta ugotovitev. Kdo bo zdravil in preživljal ves ta mladi rudarski naraščaj. Rudarski revirji so zapisani smrti, ako ne pride skorajšnja pomoč.

Kaj so strokovne organizacije ukrenile za rudarje

Predstavniki Delavske zbornice v Ljubljani in strokovnih organizacij so se sestali dne 18. aprila 1933 v Trbovljah, da proučijo položaj, ki nastaja v revirjih po novih redukcijah rudarjev. Ob tej priliki je bilo podano sledeče poročilo o položaju v revirjih T. P. D.

1.

Po novi dobavni pogodbi med državnimi železnicami in T. P. D. bodo dobavljale železnice iz trboveljskega revirja mesečno po 33.000 ton premoga (l. 1928-29 in pred tem letom mesečno po 75.000 ton, l. 1932. po 42.800 ton). Z ozirom na to je reducirala T. P. D. tudi pred veliko nočjo na novo 412 rudarjev. Dosedaj je bilo v vseh treh glavnih revirjih T. P. D. že 1526 brezposelnih. Nove redukcije so zadele v 220 slučajih vzdrževalce rodbin, ki so brez vseh drugih dohodkov in kjer noben rodbinski član ne dela.

2.

V poedinih rudnikih je bilo reduciranih:

v Trbovljah	100 oseb
v Hrastniku	110 »
na Ojstrem	10 »
v Zagorju	167 »
v Hudi jami	25 »

Skupaj 412 oseb

Po socialni in rodbinski sestavi se dele reduciranci tako-le:

Redukcije so zadele po izrecnem nalogu centralnega ravnateljstva T. P. D. izključno kategorijo kopačev, v kateri je največ rodbinskih očetov in starejših rudarjev. Četudi je izbira reducirancev po socialnih vidikih po tolikih že izvršenih redukcijah seveda težka, je treba ugotoviti, da se v tem pogledu ni storilo niti izdaleka vsega, kar bi se dalo še storiti. To sta povzročila dva ukrepa ravnateljstva T. P. D.

Prvič se je porazdelilo število reducirancev na poedine rudnike brez ozira na dosedaj izvedene redukcije in brez ozira na število rudarjev, zaposlenih v tem rudniku.

Drugič se je izrecno ukazalo, da se morajo reducirati kopači.

Pod temi omejitvami se je dalo izvesti redukcije vsaj deloma po socialnih vidikih edino v rudniku Trbovlje.

Najhuje je prizadet po redukcijah rudnik Zagorje. Tam je med 167 reduciranci 8 samcev in 159 rodbinskih očetov. Tudi samci so tu brez oslonca na še zaposlene rodbine, deloma so tudi oni edini vzdrževalci rodbin. Med poročenimi reduciranci ni primerov, kjer bi v rodbini še kdo služil in kjer bi imele rodbine kake druge posranske dohodke.

Hudo je prizadet tudi rudnik Hrastnik. Tam je izgubilo vsled redukcij 55 rodbin, ki nimajo nikakih drugih dohodkov, edine vzdrževalce. Od teh so tolažili pri redukcijah 33 starejših reducirancev z možnostjo upokojitve. Ni pa verjetno, da bodo res upokojeni. Samcev brez oslonca na že zaposlene rodbine in brez premoženja je 22. Samci z osloncem na še zaposlene rodbine so 4, posestniških sinov ali malih posestnikov je 23, upokojenci 4, mala obrtnika sta 2.

V rudniku Ojstro je bilo reduciranih 5 posestnikov, 4 upokojenci, 1 samec brez rodbinskega oslonca.

Iz rudnika Huda jama še nimamo podrobnega poročila o socialni sestavi reducirancev. Redukcija je zadela pri tem rud-

niku glasom splošnega poročila mnogo rudarjev, ki so brez vseh sredstev, — dasi ravno je bila pri tem rudniku izbira po socialnih vidikih še najbolj mogoča. Pri tem rudniku se tudi sploh ne dela skrajšano.

Delitev brezposelnih po teh vidikih je izredno važna. Brezposelnemu rodbinskemu očetu ni mnogo pomagano, ako dobi zasila no delo par ur od domačega kraja, ako plačamo to delo po 25 Din, kakor se sme tako delo po tozadevni naredbi maksimalno plačati. S tem živi komaj delavec sam, za rodbino pa mu že ko dela, ne ostane ničesar. Kaj šele, ko pridejo deževni in zimski dnevi. Tudi preselitev takih rodbinskih očetov v druge kraje proti takim nizkim mezdnam problema prehrane rodbine ne rešuje, ako je prisiljena živeti rodbina v ločenem gospodinjstvu.

Ker ustvarjajo redukcije, kakor so sedaj izvedene, mnogo težje probleme, kakor jih je mogoče rešiti s pojačanjem lokalnih žandarmerijskih stanic, za kar se je izdatno in takoj preskrbelo, se postavlja prvo vprašanje:

Ali so bila navodila ravnateljstva T. P. D., ki so značaj redukcij tako poostrila, res nujno potrebna?

Posledice redukcij bi bile znatno omiljene, ako bi se točno proučil gospodarski in socialni položaj vseh reducirancev, ako bi se reducirali vsi delavci, ki imajo znatnejše dohodke iz drugih naslovov ali imajo rodbinski oslonce na še zaposlene rodbine

3.

Razdelitev reducirancev na poedine rudnike bi morala biti šele posledica takega pregleda delavstva. Takega postopanja ne onemogočajo oziri na potrebe obratovanja, ker so zamenjave delavstva v glavnih rudnikih zaradi bližine lahko mogoče.

Odredba, da se morajo reducirati predvsem kopači, se utemeljuje s tem, da je reducirala družba pri prejšnjih redukcijah ves naraščaj, da je zato sestava njenega delavstva nenormalna, da je število kopačev in starih rudarjev nemogoče visoko.

Predložilo se nam je pregled, po katerem je

	normalna sestava staleža rudnikov TPD.	sedanja sestava
kopačev	2450	3740
učnih kopačev	450	272
III. kategorija	680	620
IV. kategorija	1200	149

Ponovne redukcije, še bolj pa ustavišev izseljevanja, ki je prejšnja leta stalež izučnih rudarjev redčilo, so v resnici ustvarile nenormalno sestavo delavstva po kvalifikaciji. Pri družbi je več izučnih rudarjev, kakor sicer. Ni pa res, da se je spremenila v istem razmerju tudi starostna sestava. Težko se da morda nekatera dela izvrševati z res starimi delavci, sama dobljena kvalifikacija pa menda ni ovira pri delu.

Leta 1926. je bila starostna sestava delavstva v rudnikih Hrastnik-Trbovlje-Zagorje pri 5759 delavcih, kakor sledi:

pod 30 let	3358
od 30 do 40 let	1706
nad 40 let	695

Skupaj 5759

Četudi se je število delavstva od takrat za okrog 1600 znižalo, so zadele redukcije pretežno mlajše, izključno pa vsled števil-

nih upokojitev tudi ne, — pri zgornji sestavi delavstva še ne more obstojati nevarnost, da bi bilo treba postavljati k vozičkom 50letne može.

Kakor se da v podjetju s samimi pomočniki ravno tako lahko in še boljše delati, kakor s pomočniki in vajenci, tako se da delati tudi pri Trboveljski premogokopni družbi s previsokim številom kopačev.

Gre le za razliko v plači. Mesto okroglo 1000 izučnih kopačev pri vozaških in zunanjih delih, ki stanejo na dan po 37 Din, se želi postaviti 1000 neizučnih, ki stanejo po 16 Din na dan manj, kar da pri 200 delovnih dneh nekaj nad 3 milijone Din razlike v mezdah.

Oporekamo, da so regulacije mezd pri družbi res potrebne, ker se akordi in z njimi plače itak stalno znižujejo in ker gre za zneske, ki se jih da prigospodariti z nižanjem višjih plač in dividend, ki morajo biti tudi prilagodene težki krizi, ki jo preživljamo. A tudi če bi bilo znižanje mezd potrebno, je to najnesocialnejši način znižanja mezd, ki je mogoč. Posledice takega ravnanja se zrealijo v trdotah pri redukcijah, ki gredo daleč preko potreb.

4.

Z ozirom na to je treba podvreči zadnje redukcije temeljiti reviziji. Vsi rudarji, ki so edini vzdrževalci rodbin, se morajo sprejeti nazaj v delo.

V kolikor ni mogoče najti po temeljitem pregledu gospodarskega in socialnega stanja rudarjev, — ki se naj nanaša enakomerno na vse rudnike in ne omejuje na kopače, — oseb, ki bi se jih moglo reducirati, ne da bi bila s tem eksistenca celih rodbin tako zelo ogrožena, kakor z dosedanjimi redukcijami, naj se ta izmena izvrši. Ako je to nemogoče, je *predpostavljati dosedanja način skrajšanega dela, popolni brezposelnosti nekaterih in nekoliko večji zaposelnosti drugih.*

Istočasno je potrebno:

Zaprositi ministrstvo za šume in rude, da nam konkretno sporoči, kje in pod kakimi pogoji bi se dali zaposliti brezposelni rudarji iz Trbovelj.

Intervenirati je z vsem poudarkom, da se dovoli zbiranje fonda za zasilna dela, kakor ga je sklenil banovinski svet dravske banovine.

Ako se to dovoli, naj se začneta zidati s sredstvi tega fonda takoj cesti spojnice med Trbovljami in Zagorjem in med Trbovljami in Št. Pavlom, pri obeh delih pa zaposle izključno brezposelni iz revirjev.

*

Na predlog Delavske zbornice se je dne 26. aprila vršila pod predsedstvom g. bana dr. Marušiča anketa, katere so se udeležili zastopniki oblasti, delavstva in ravnateljstva TPD.

Delavska delegacija je predlagala:

da se odloži izvedbo redukcij za šest tednov, med tem pa se dela skrajšano kot doslej;

da se pregleda med tem časom, ali se ne da razporediti redukcij, če so res nujne, *bolj socialno*, tako da ne bo uničenih toliko celih rodbin;

da se izvršijo vse priprave za od banske uprave financirana zasilna dela in da se prouči, v koliko je mogoče preseliti prizadete brezposelne rodbine v rudnike južnih krajev.

Zastopniki Trboveljske niso dali na anketi izjave, da odlože redukcije. Pač je pa anketa sklenila, da na licu mesta posebna komisija prouči položaj rudarjev in izvede redukcije in nato predlaga banski upravi nadaljne ukrepe.

Pokret narodnega delavstva

Litija

Podružnica Narodno strokovne zveze v Litiji je imela v nedeljo 23. in v soboto 29. aprila dva članska sestanka, ki sta se vršila v veliki sobi restavracije na Pošti. Oba sta bila izredno dobro obiskana in je vsakokrat bilo nad 100 delavcev navzočih. Na obeh sestankih je govoril tajnik tov. Kravos, ki je razpravljal o organizacijskih vprašanjih in delavskem položaju ter o proslavi 25letnice NSZ. Delavstvo je z zanimanjem sledilo izvajanju tajnika in z navdušenjem sprejelo njegov apel, naj se litijsko delavstvo znova polnoštevilno včlani v NSZ. Navzoči so si izbrali poseben odbor, ki bo vodil podružnico do občnega zbora. V novi odbor so bili soglasno izvoljeni: predsednik Jernej Kaplja, tajnik Nace Nadižar, blagajnik Stanko Škrbina, odborniki Marija Ambrož, Franc Žabjak, Cilka Trampuž, Fani Tomše, Janez Prebil, Jakob Bučar, France Okorn, Pepca Mandelj, Mici Kastelic, Anica Škrbina, Pepca Kavčič, Pepca Bezgovšek in Pepca Lajovic.

Novi odbor je že na prvem sestanku vpisal nad 60 novih članov in je tudi prevzel nalogo, da se bo kar največ delavcev in delavk udeležilo jubilejnih proslav v Ljubljani. Na zadnjem sestanku se je tudi sklenilo, da bo podružnični odbor priredil konec maja prvi skupni izlet na Javorje. Občnega zbora in izleta se udeleže tudi zastopniki centrale iz Ljubljane.

Litijsko delavstvo je ohranilo nacionalnemu pokretu svojo zvestobo skozi vsa leta, četudi so nekateri rušili složnost. Tudi na zadnjem sestanku je skušal nekdo vplivati na delavstvo, da naj se ne organizira, pa je dobil od delavstva samega prav pošteno lekcijo. Delavstvo Litije prav dobro ve, da je bila le NSZ ona, ki mu je v najhujših časih pomagala. Krivi preroki naj le puste litijsko delavstvo na miru in naj ga ne begajo.

Vse tovariše in tovarišice iskreno pozdravljamo in jim kličemo: nasvidenje v beli Ljubljani 14. maja.

Sijajna zmaga guštanjskih tovarišev

Po razpisu volitev obratnih zaupnikov v jeklarni na Ravnah pri Guštanju je vložila tudi naša mlada podružnica kandidatno listo. Volilni odbor, ki je bil v marksističnih rokah, pa je listo kratkomalo razveljavil, češ, da ni pravilno sestavljena. Gospodje marksisti so dobro vedeli, zakaj so jo razveljavili. Na pritožbo organizacije so bile prve volitve, ki so dale marksistom vse zaupnike, razveljavljene in razpisane nove. Teh se je udeležila tudi podružnica NSZ, ki je dobila neverjetno lepo število glasov, četudi obstoji komaj dobra dva meseca.

Volilni rezultat je prinesel naši misli sijajno zmago. Stara in nad desetletja obstoječa marksistična organizacija je dobila 105 glasov in 3 mandate, enega z zaostankom. Narodno strokovna zveza, odnosno njena podružnica pa je dobila 91 glasov in 2 mandate. Za prvi javni nastop sijajna zmaga in sijajno zadoščenje vsem onim, ki trpijo pod terorjem nemškega marksizma in Nemcev.

Našim vrlim Guštanjčanom iskreno čestitamo na sijajni zmagi. Naj le nadaljujejo neustrašeno svoje delo naprej, ker bodočnost je njihova. Prepričani pa naj bodo, da bodo nekaterim Nemcem, nemškutarjem in njihovim rdečim prijateljem že ob svojem času porezane peruti in da bo nizko padel oni, ki hoče za vsako ceno visoko letati.

Proslava na Jesenicah

Podružnica Narodno strokovne zveze na Jesenicah je praznovala dne 23. aprila jubilejni dan 15. letnice obstoja ustanovitve podružnice, ter 25letnice neumornega delovanja predsednika NSZ tov. Juvana. Dopoldne se je vršilo člansko zborovanje, ki je bilo izredno dobro obiskano, na katerem je izčrpno poročal predsednik tov. Juvan o novem pravilniku bratovskih skladnic in o naši jubilejni proslavi, ki se vrši dne 13. in 14. maja v Ljubljani z apelom, da se te proslave po možnosti udeleži sleherni član NSZ z Jesenic. Istega dne zvečer se je vršila

Delavci!

Pristopajte v vrste

NSZ!

šil družabni večer v Sokolskem domu na Jesenicah na čast našim borcem ustanoviteljem jeseniške podružnice in našega centralnega predsednika tov. Juvana. Predsednik podružnice Kralj Franc, je v iskrenih besedah pozdravil vse navzoče, posebno pa predsednike raznih društev, predsednika tov. Juvana, jeseniškega župana g. mg. ph. Žabkarja. V daljšem govoru je omenjal zasluge ustanoviteljev podružnice tovarišev Čufarja Antona, Globočnika Andreja, Erbežarja Alojzija, Šnajderja Ivana, Ravnika Janka, Ravnika Jakoba, Ravnika Matevža ter Barbarino Jakoba, ki so pred 15 leti pod najtežjimi razmerami ustanovili podružnico ter kljub neštetim oviram vztrajali v borbi za pravice nacionalno organiziranega delavstva do danes. Orisal je tudi 25letnico neumornega delovanja predsednika tov. Juvana, nakar je poudaril, da se bo nacionalno delavstvo še nadalje neustrašeno borilo za svoje interese ter za veliko, močno in nedeljivo Jugoslavijo. V imenu krajevne organizacije JRKD Koroška Bela in Javornik je delavstvo pozdravil g. Žvan Andrej, nakar je tov. Ravnik Janko poročal o ustanovitvi

podružnice in težkih bojih naprednega delavstva za obstoj in napredek v zadnjih 15 letih. Govoril je še tajnik podružnice tov. Markovič Ivan. Nakar je predsednik tov. Juvan v izklesanih besedah orisal boje za delavske pravice v minulih letih ter vzpodbujal navzoče k intenzivnemu delu za dosego delavskih pravic in boljše bodočnosti, ki pa se more doseči le v okviru velike, močne in nedeljive Jugoslavije. Govor starega borca za delavske pravice je članstvo in občinstvo nagradilo z velikim odobravnjem.

V imenu sreske organizacije JRKD in v imenu mestne občine je zbrano delavstvo pozdravil mestni župan g. Žabkar, ki je po udaril, da je delavstvo najboljši in najmočnejši čuvár naših nacionalnih in državnih interesov na tem koncu države.

Podružnica opozarja vse člane podružnice, da se obračajo v vseh zadevah na dežurnega člana odbora, ki je pričel uradovati s 1. majem v podružnični pisarni v Sokolskem domu na Jesenicah vsako sredo in vsako nedeljo od 10. ure do 11. dopoldne. Istotam se bodo izdajale izkaznice in jubilejni znaki za proslavo v Ljubljani.

Občni zbor jeseniške podružnice

Naša vrla jeseniška podružnica je imela v nedeljo 26. marca svoj redni občni zbor, ki se je vršil v Sokolskem domu. Občni zbor je bil prav dobro obiskani in mu je prisostvoval kot zastopnik centrale tovariš Kravos.

Podružnični predsednik tov. Kralj je otvoril občni zbor in po pozdravu podal poročilo o podružničnem delovanju. Za njim je obširno poročal tajnik tov. Markovič in blagajnik tov. Iskra ter nadzorstvo. Vsa poročila so bila vzeta z odobravanjem na znanje in je bil podan blagajniku absolutorij. Nato je v daljšem govoru obrazložil današnji položaj delavstva tov. Kravos, ki je tudi obširno govoril o pokretu narodnega delavstva.

Po poročilih je bil soglasno izvoljen naslednji odbor: predsednik tov. Kralj Franc, podpredsednik Globočnik Andrej, Tajnik Markovič Ivan, blagajnik Iskra Franc, odborniki Šmajder Ivan, Erbežar Alojz, Barbarino Štefan, Pivk Jakob, Jamar Franc, Vidic Andrej, Slamnik Jože, Glavič Franc, Malej Pavel, Rožič Vladimir, Sodja Franc, Kleč Jakob in Sušnik Albin, namestniki Slamnik Leopold, Grošel Anton, Razinger Jože in Papler Franc. Izvršilni odbor tvorijo tov. Kralj Franc, Globočnik Andrej, Markovič Ivan, Avsenik Ivan, Pivk Jakob in Rožič Vladimir. V gradbeni odbor pa so bili izvoljeni tov. Avsenik Janez, Kleč Jakob, Burnik Franc, Kralj Franc II., Vidic Andrej in Klinar Anton.

Rudarji, širite „Delo“!

Delavci, širite „Delo“!

Velik shod gradbenih delavcev

Dvorana Delavske zbornice v Ljubljani je videla malokdaj tako imponanten shod, kot je bil oni, ki ga je sklicala Zveza gradbenih delavcev na dan 2. aprila in katerega mu je prisostvovalo nad 700 ljudi. Natrpajno polna dvorana je pričala, da so razmere med stavbinskimi delavci obupne in da je skrajni čas, da se jim pomaga.

Shod je otvoril s kratkim nagovorom predsednik Zveze tov. Simon Galjot, ki je nato podal besedo tajniku tov. Kravosu. Tov. Kravos je v nad eno in pol urnem govoru orisal obupne razmere gradbenega delavca in žigosal brezvestnost nekaterih gradbenih podjetij, ki do skrajnosti izkoriščajo gradbenega delavca in ga danes plačujejo po 2 in 2 in pol dinarja, zidarja pa po 4 dinarje na uro. Tudi je osvetlil gonjo podjetnikov proti organiziranemu delavstvu. Tov. Kravos je v svojem nadaljnjem govoru poročal o deputaciji, ki je bila pri banu dravske banovine g. dr. Marušiču in županu g. dr. Pucu, ki je predložila želje in zahteve domačega delavstva, da se ga prvenstveno zaščiti. Na shodu je bila sprejeta primerna resolucija, ki naj opozori merodajne činitelje o položaju gradbenega delavstva.

Tudi delavstvo tobačne tovarne v našem kolu

Doslej so imeli v tobačni tovarni monopol na delavstvo »ta črni«, kar je ljudska govornica nazvala one, ki služijo rimski internacionali. Delavstvo pa z delovanjem »ta črni« ni zadovoljno, posebno ne v današnjih dneh, ko mu ne morejo prav nič nuditi, ker vodijo politiko, ki ni ravno v interesu naroda in države. Zato se je delavstvo odločilo, da si ustanovi podružnico Narodno strokovne zveze, ki edina kaže lep napredek in tudi kaj doseže za delavstvo. Želji delavstva se je vodstvo NSZ rado odzvalo in sklicalo že tri razgovore z delavstvom, ki je pokazalo živo zanimanje za pokret narodnega delavstva. Na enem takih razgovorov je bil izvoljen tudi pripravljalni odbor za ustanovitev podružnice, ki ga tvorijo tov. predsednik Franjo Djordjevič, podpredsednica Ana Kregar, tajnik P. Mihelič, blagajnik Ivan Lahajnar, odborniki Franjo Košmrl, Jože Šerjak, Mirko Gerbec, France Brodnik, Marija Velkavrh, Jože Komše, Martin Zatnikar in Ivan Perat.

Prilavljalni odbor je šel takoj na delo in zbira člane ter pripravlja vse potrebno za ustavnovni občni zbor posebne skupine odn. društva delavcev tobačne tovarne.

V času, ko je narodno zavedno delavstvo pričelo delati na tem, da si ustanovi lastno organizacijo, pa se je v tobačni tovarni pokazalo nekaj, kar ni zdravo, posebno ne v današnjih časih in na kar opozarjamo tudi vodstvo tovarne. Nekaj vročehrvnih priganjačev rimske in amsterdamske internacionale je pričelo napadati naše ljudi s fašisti, orjunci, itd. Nekaj vodilnih ljudi srepo gleda podrejene naše ljudi, nekatere vročehrvne pripadnice črni in rdeči pa kar javno napadajo naše člane in članice. Vodstvo tovar-

ne pozivamo, da napravi red v tovarni. Tobačna tovarna, ki je državna, ne sme biti domena klerikalcev in protidržavnih elementov. Delavstvo tovarne se mora zavedati, da ga plačuje država. V državnih podjetjih se ne morejo vzgajati protidržavni elementi. Kdor napada tovariša radi njegove nacionalnosti, ta kaže svojo anacionalnost, svojo protidržavnost in tudi ne spada v državno tovarno. Mi smo svoje povedali, če ne bo mir, bomo tudi svoje napravili.

Tržičani se prebujajo

Dva sestanka, ki sta se vršila v Tržiču, sta pokazala, da bomo v kratkem imeli prav lepo organizacijo, ki bo gotovo zbrala vse naše delatstvo v svoje vrste. Tržič je naše mesto, je napredno mesto, ki ima večino naprednega prebivalstva in tudi delavstva. Na obeh sestankih je bil navzoč tudi centralni tajnik tov. Kravos, ki je obrazložil zbranim delavcem pomen strokovne organizacije in ustroj NSZ. Na prvem sestanku je bil izvoljen pripravljalni odbor, katerega tvorijo predsednik tov. Franc Jezernik, odborniki Filip Bukovc, Alojz Bukovc, Herman Mrak, Franc Jerman, Rok Stegnar in Lovro Sajovic. Podružnični občni zbor se bo vršil v juniju in upamo, da bo do takrat v organizaciji že prav lepo število članov. Na zadnjem sestanku se je govorilo tudi o pohodu v Ljubljano in se je prijavilo že prav lepo število udeležencev.

Trbovlje

O naši veliki mizeriji ne bom pisal, poznate jo tako vsi. Povem naj samo to, da se pridno gibljemo in da naša podružnica lepo napreduje. Svoje lokale smo premestili in jih imamo sedaj v gostilni ge. Forte na Vodah, kjer nam je na razpolago tudi dvorana za naše prireditve. Pred kratkim smo imeli izredno dobro obiskan članski sestanek, katerega se je udeležil naš centralni tajnik tov. Kravos, ki nam je govoril o novem pravilniku bratovske skladnice in o naši prireditvi, za katero se pridno pripravljamo. Vzlic težki krizi, ki jo preživljamo, nas pride preko 100 v Ljubljano, ker hočemo pokazati, da smo zavedni in da se še ne damo. Upamo, da se bodo tudi drugi rudarski kraji izkazali in da nas bo precej rudarjev pri naši veliki manifestaciji. — Naš prosvetni odsek izredno lepo napreduje. Na dan sv. Jožefa, 19. marca, je vprizoril v dvorani pri Forteju veseloigro »Poslednji mož«, ki je imela prav lep uspeh. Igro je prosvetni odsek ponovil 2. aprila v prosvetnem domu v Št. Pavlu. Obakrat so se igralci izkazali. Prosvetni odsek ima nekaj prav dobrih igralcev, nekaterim manjka sicer še nekoliko uglajenosti, pa bo že boljše. Igralec bodi na odru povsem naraven. Če vloga izrecno ne zahteva, naj ne spreminja glasu. Nekaterim manjka še precej šole, a bo mladi režiser že poskrbel, da bodo vsi fanti od fare. Kar velja za igralce, velja navadno tudi za dekleta. Želim, da bi se vsi privadili odra in postali na njem domači, potem bo pa lepa dramska družinica, ki jo bo vsak rad sprejel in bo žela povsod uspehe. Pogumno naprej.

Narodna tiskarna

LJUBLJANA

KNAFLJEVA

5

IZVRŠUJE VSA
TISKARSKA
DELA
TER SE
PRIPOROČA

ZA CENJ. NAROČBE

Nekoliko odgovora „Delavski politiki“

V zadnji številki pripoveduje »Delavska politika«, da se poslužujemo kravjega mesa za ugonobitev marksističnega gibanja. Ne ugovarjamo, da bi bilo za tak posel dobro vsako, še tako slabo kravje meso. Sicer se pa bodo marksisti v Guštanju sami ugonobili. Tukajšnje delavstvo pa je skrajno ogorčeno, da marksisti revnemu delavcu ne privoščijo več niti podpor s strani organizacije. Podružnica Narodno strokovne zveze je razdelila za praznike med res potrebne delavce, tudi nečlane, nekaj mesa in najbolj potrebnim članom je nabavila delovne obleke. Marksisti sedaj očita, da so bile razdeljene podpore radi volitev obratnih zaupnikov. Dobro pa vedo, da smo delili meso tudi tistim, ki niso imeli z volitvami prav nobenega opravka in smo jim dali zgolj radi potrebe. Ali naj mar mi tudi rečemo, da delijo marksisti podpore samo kot volilni maneuver. Ali naj se smatra vsako dobrodelno akcijo le kot akcija v zasebno, odn. organizacijsko korist. Če so marksisti tega vajeni, mi gotovo ne. Marksiste boli naš shod, ki je bil dobro obiskan, boli jih temeljit obracun z gnilimi razmerami med marksisti in končno jih hudo boli rezultat volitev. Sicer se marksisti tolažijo s tem, da so ohranili svoje tri mandate, a ne vedo, da so enega dobili le s preostankom. Ja, ja, to so bolečine, ki se jih ne da preko noči preboleti. Nas psovke ne bolijo in tudi ne zmerjanje s fašisti in orjunci in naciji. Smo tega že navajeni. Navajeni pa smo tudi borbe in bomo prav lahko tudi sedaj izvojevali. Če jo bodo marksisti, je pa drugo vprašanje. Njih bratci v Nemčiji jo niso. Stisnili so rep med noge in se udali na prvi krik Hitlerja. Klaverno je končal slavni nemški »bojeviti« marksizem. Kako bo naš končal, bo pa pokazala bodočnost. — Guštanjski delavci.

Zahtevajte „Delo“ v vsakem javnem lokalu!

Izdajatelj: Dr. Josip Bohinjec. Urejuje Ivan Tavčar. Za Narodno tiskarno odgovoren: F. Jezeršek.